

učbenika posredovati učencem.

Manj problematičen, a vendar načeloma vprašljiv je »spodrseljaj«, ki sta si ga v obeh priročnikih za književnost (*Branja in Svet književnosti*) »privoščila« sestavljalca pri razlagi pesmi *Nezakonska mati*. V *Branjih* beremo: »Mati nagovarja svojega otroka v zibelki ...«, v *Svetu književnosti* pa: »Pesem je samogovor zapuščene nezakonske matere in pogovor z otrokom v zibelki.« Prešeren v svoji pesmi nikjer ne omenja zibelke. Kaj pa če mati drži otroka v naročju? Ali če leži otrok ob njej v postelji? V revnih hišah so dojenčke pogosto polagali tudi kar v predale pri omarah. Morda pa je mati, ki ni premogla zibelke, otroka položila v kako pletenico? Vse navedene in še druge predstave o »položaju« matere in otroka so nam bralcem seveda dovoljene, nobena od njih pa nam – načeloma – ni dovoljena, kadar prevzamemo vlogo razlagalca pesmi.

Literatura

Kos, Janko (ur.), 1965: *France Prešeren, Zbrano delo*. Ljubljana: DZS.

Kos, Janko, 1994: *Neznani Prešeren*. Ljubljana: CZ.

Mičević, Kolja, 2004: *Prešeren, malo drugače*. Maribor: MK Založba, d. d.

Paternu, Boris, 2004: *France Prešeren, Pesmi in pisma*. Ljubljana: DZS.

Pretnar, Tone, 1980: *Iz zgodovine slovenskega verznege oblikovanja do Prešerna*. Magistrska naloga.

Slodnjak, Anton, 1964: *France Prešeren, Poezije in pisma*. Ljubljana: MK.

Vinko Cuderman
Idrija
v.cuderman@siol.net

Chikako Shigemori Bučar: *Voice in Contrast – Japanese and Slovene (Protistava glagolskega načina v japonščini in slovenščini)*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007. 363 str.

Kontrastivno o nekaterih skladenjskih razmerjih v japonščini in slovenščini (kontrastivna obravnava glagolskega načina v japonščini in slovenščini). Monografija dr. Chikako Shigemori Bučar je dokaz, kako se z dobrim poznavanjem tako različnih jezikovnih sistemov, kot sta slovenščina in japonščina, lahko s kontrastivno obravnavo pride do zelo

koristnih oz. uporabnih spoznanj – enostransko, tj. za slovenščino, to lahko potrdimo s komentiranjem ugotovitev in z navajanjem nekaj poudarkov iz dela. Metajezik monografije je angleščina, kar je s funkcionalnega vidika vzpostavljanja povezav oz. premoščanja vse morebitnih jezikovnih nesporazumov pri tako različnih jezikovnih sistemih povsem razumljivo

in sprejemljivo; vso pohvalo pa si zato zasluži obsežen (šestdeset strani) in predvsem tudi zelo pregleden povzetek v slovenščini; samo mestoma šepa slovenska terminologija, ki pa ne moti sporočilnosti. Glede na zastopanost vseh treh jezikov, tj. japonščine, slovenščine in angleščine, še v zgledih in pri upoštevanju strokovne literature pa lahko povsem upravičeno govorimo o trojezični monografiji.

Namen sporočilne učinkovitosti dela potrjujejo že obsegi poglavij, ki so v sorazmerju s pomembnostjo obravnavane problematike. Uvodnemu delu z na kratko opisanimi izhodišči in nameni oz. predvidenimi cilji raziskave ter seznamu okrajšav (11–17) sledi pet poglavij: 1 *Theories of Voice in general Linguistics* (Teorije glagolskega vida v splošnem jezikoslovju, 19–57), 2 *Studies in japanese Linguistics* (Študije iz japonskega jezikoslovja, 59–80), 3 *Studies in slovene Linguistics* (Študije iz slovenskega jezikoslovja, 81–104), 4 *Morpho-syntactic Analysis of basic Verbs* (Oblikoslovno-skladenjska analiza glagolov, 105–228), 5 *Conclusion* (Zaključek z rezultati analize in z aplikacijo na jezikovno poučevanje in z načrtovanimi temami za nadaljnje preučevanje, 229–233); sledijo še sprotne opombe (ki so na koncu, 234–237), spisek strokovne literature (238–245), različni sezname glagolov (glede na udeležensko vlogo, sklon, vezljivost) in indeksa japonskih in slovenskih glagolov (246–293, 358–363), seznam grafov in podobnih prikazov (294–295) in daljši slovenski povzetek (296–357). Sicer pa avtorica že uvodoma eksplicitno poudarja, da je namen njene študije v obeh jezikih primerjalno-kontrastivno razvrstiti

osnovne glagole glede na njihove oblikoslovne, skladenjske in pomenske lastnosti in ugotoviti, kako različne glagolske oblike in skladenjski vzorci delujejo v glagolskih načinih obeh jezikov. Glagolski način je razlagan z vidika razmerja med pomenom, skladnjo in obliko in hkrati, vendar zelo spremno oz. obrobno, tudi v povezavi z glagolskim časom, vidom, z besedotvornimi zmožnostmi in besednim redom. Vidskost je v bistvu inherentna pomenska lastnost tako slovenščine kot japonščine, le da v japonščini ni tudi oblikovnega razločevanja med dovršnostjo in nedovršnostjo.

V nadaljevanju je navedenih in pokomentiranih nekaj relevantnejših primerjalno-kontrastivnih poudarkov in ugotovitev:

– Ne glede na nesorodni izvor japonščine in slovenščine je obema jezikoma izhodišče za obravnavo na-čina imenovalniško-tožilniški sklonski sistem. Medtem ko ima japonščina precej prehodno-neprehodnih glagolskih parov s skupnim korenem, je v slovenskem glagolskem načinu poudarjena vloga prostega morfema *se*. S podrobnejšo obravnavo slednjega je avtorica že v začetku devetdesetih zelo uporabno tudi za Slovence kontrastivno razdelala izražanje povratnega, vzajemnega in samodejnega dejanja v japonščini in slovenščini (gl. SRL 1992/2, 4, 1993/3). Z vidika glagolskega načina lahko v vseh jezikovnih sistemih govorimo o parnih in neparnih/absolutnih glagolih. Glede na vrstnost pomena in glede na parametre, kot so živost, volja/intencija in sprememba udeleženske vloge, povzema že ustaljeno ločevan-

je glagolskih splošnopomenskih skupin stanja, dogodka, dejanja in sestavljenega dejanja oz. dogodka, ki posledično sprožajo nič-, eno-, dvo-, tro-, redko tudi štiri- ali petvezljivost. Pri tabelnih prikazih vezljivosti temeljnih glagolov bi bila sporočilno slika še precej korektnjša, če bi avtorica pri posameznem glagolu poleg razpoložljivih vezljivostnih mest ločevala še med pomensko nujnimi in nenujnimi udeleženci oz. udeleženskimi vlogami in med skladenjsko obveznimi in neobveznimi udeleženci oz. določili (prim. 246–293). Pri sestavljenih dejanjih in dogodkih avtorica zavestno pušča še odprto vprašanje vzročniških glagolov – tj. njihovo kontrastivno obravnavo v obeh jezikih. Z vidika pomenskosti in skladenjskega besedotvorja vzročniški glagoli širijo in utrjujejo zmožnosti glagolske prehodnosti in pomensko-skladenjsko-oblikoslovna kontrastivna obravnava tovrstnih glagolov je vsekakor zelo zahtevna, sem sodijo glagoli tipa *pojiti/napajati*, *točiti*, *uspavati* (v primerjavi npr. s *piti*, *teči*, *spati* ipd., 101).

– Tudi za slovenščino je metodološko zelo sprejemljivo, da je pri tipologiji japonskih in slovenskih glagolov upoštevano Fillmorovo načelo pomenske vezljivosti »case grammar« (npr. eni neprehodni glagoli se vežejo z globinskim sklonom vršilca, drugi pa z globinskim sklonom predmeta oz. prizadetega) in Danešev troravninski pristop »three-level approach« (tj. slovnična in pomenska stavčna zgradba in proces izrekanja).

– Kot univerzalno se pokaže, da sta v obravnavah glagolskega načina pomensko-skladenjsko odločilni vršilskost (*agency*) in prizadetost (*affectedness*) – vršilskost je predvsem

odraz živosti in volje, prizadetost pa je določana z vrsto glagolskega dejanja. V zvezi z možno prehodnostjo ali neprehodnostjo iste glagolske oblike se aktualizira tudi pojem ergativnosti, npr. *Vzhajala je testo* – *Testo vzhaja*, *Vleče torbo* – *Peč vleče*, *Tone teče v vodo* – *Voda teče*, *Tone nosi vodo* – *Voda nosi*, *Sprehaja psa* – *Sprehaja (se)* – *Sprehaja se s psom* – posledično se nekatere ergativne in povratnoosebne glagole označuje tudi kot lažne neprehodne glagole. Lažno neprehodnost se v obeh jezikih lahko dosega tudi s pomenskim težiščem na dejanju oz. dogodku, npr. *Lahko že hodi in pije*. Sicer pa se z upoštevanjem hierarhičnosti udeleženskih vlog lahko izrazijo vse smiselne glagolske intencne zmožnosti in hkrati skladenjskopomenske zmožnosti udeležencev.

– Lahko soglašamo s trditvijo, da sta povratni *se* in trpnik v modernih slovanskih jezikih hkrati tudi sredstvi za manjšanje števila udeleženskih vlog; nasprotno pa bi težko pritrdili, da slovanski jeziki nimajo morfološkega sredstva za večanje udeleženskih vlog – tovrstna morfološka sredstva so lahko npr. predponska obrazila ali predlogi. Povratnost, ki krni vezljivost, in predložnost, ki širi vezljivost, sta združeni v npr. zaznamovani rabi glagolov *zapreti* in *odpreti* v primerih kot *zapreti se vase* in *odpreti se pred njimi* ipd. (199). Neke vrste skladenjskopomenska posebnost v slovanskih jezikih pa je tudi raba neprehodnih glagolov v tretji osebi ednine srednjega spola za izražanje / nad/naravnih pojavov, npr. *Dežuje*, *Zagrmelo je*, *Stemnilo se je* ipd.

V tem delu se še enkrat potrdi jezikovna (slo)vna univerzalnost oz. vsesplošnost

nekaterih kategorij, vezanih predvsem na logično-pomensko ravnino jezika. Vsekakor je to znanstveno delo dobra relevantna strokovna osnova za vse nove priročni-ke, namenjene čimbolj učinkovitemu poučevanju in sploh učenju bodisi japonščine bodisi slovenščine. Tovrstni izsledki so zelo potrebni tudi pri razvoju teorije prevajanja in tolmačenja ter pri strojnem prevajanju.

Avtorica s svojim védenjem, veliko sistematičnostjo in navsezadnje tudi z vztrajnostjo dokazuje, da je kontrastivno preučevanje tako različnih

in oddaljenih jezikovnih sistemov lahko tudi prednost – ravno kontrastivna obravnava namreč pogosto omogoča veliko bolj temeljito razvrščanje in tipologizacijo tistih jezikovnih pojavov in problemov, iz katerih ne vidimo izhoda ali pa vsaj nimamo tolikšnega razgleda tisti, ki se preveč od blizu vsakodnevno z njimi ukvarjamo.

Andreja Žele

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU
andrejaz@zrc-sazu.si

Polona Gantar, 2007: *Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Lingua Slovenica 3). 279 str.

Korpusni pristop je ne glede na svojo sedaj že več kot dvajsetletno zgodovino še vedno svež in razmeroma nov način raziskovanja jezika. Z obsežnejšimi podatkovnimi zbirkami lažje spremljamo dejansko stanje v jeziku in preverjamo tudi svoj jezikovni občutek (ki se mu kljub vsemu ne moremo nikoli povsem odpovedati) ali jezikovno intuicijo, kakor jo imenuje avtorica knjige *Stalne besedne zveze v slovenščini* Polona Gantar.

Avtorica je svoje delo razdelila na tri dele, in sicer *Korpusni pristop v leksikologiji in frazeologiji*, *Mesto večbesednih leksikalnih enot v slovenskem leksikalnem fondu* ter *Vlogo korpusov pri prepoznavanju in analizi večbesednih leksikalnih enot*.

Če so dosedanji slovenski priročniki, ki so predstavljali način dela s korpusi, opisovali predvsem, kako se je treba lotiti dela in iskati uporabne podatke (prim. Vojko Gorjanc 2005: *Uvod v korpusno jezikoslovje*), prinaša knjiga Polone Gantar pomemben odgovor na vprašanje, *zakaj* je treba uporabljati korpuse. Vse prevečkrat se še celo med študenti slovenistike pojavi, sicer bolj tiha, pa vendar še vedno izražena misel, da so se vendar odločili za študij jezika in ne računalništva, bolj uveljavljeni jezikoslovci pa korpusnim analizam radi očitajo tudi možne »zlorabe« pri interpretacijah. Vse tovrstne pomisleke avtorica gladko in jasno, ne da bi se v tovrstne provokacije sploh spuščala, odpravi v prvem poglavju, ko razlaga način in namen dela s korpusi, opisuje in predstavlja rezultate statističnih